

Oponentský posudek na diplomovou práci Tomáše Kučery na téma *Cílené likvidace osob jako prostředek boje proti terorismu*

Diplomant si zvolil zajímavé a aktuální téma, které dosud nebylo v českém prostředí podrobněji zpracováno. Práce je napsána čtivým a odborným jazykem. Diplomant osvědčuje, že se ve vybraných oblastech (zejména právo lidských práv a mezinárodní humanitární právo) dobře orientuje. Dojem z práce nicméně narušuje to, že se diplomant na mnoha místech odchyluje od tématu a pojednává o otázkách, jež s cílenými likvidacemi osob podezřelých z terorismu souvisejí jen nepřímo.

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma je zvoleno vhodně, cílené likvidace osob podezřelých z terorismu zůstávají, přes jisté omezení debaty o tomto tématu v posledních letech, aktuálním problémem. Šťastné je i to, že diplomant se na téma dívá jak z pozice práva lidských práv, tak z pozice mezinárodního humanitárního práva. Skutečnost, že téma nelze jednoznačně podřadit pod jednu oblast mezinárodního práva, ale je třeba při jeho zpracování zohlednit těchto oblastí více a zamyslet se nad vztahem mezi nimi, určuje vyšší náročnost tématu. Tu dále zvyšuje skutečnost, že oproti jiným aspektům tzv. války proti terorismu existuje k cíleným lidskvidacím jako takovým jen omezené množství pramenů a literatury.

2. Formální stránka práce a využití zdrojů:

Po formální a jazykové stránce je diplomová práce na dobré úrovni. Objevují se v ní sice určité anglicismy (konvenční místo smluvní MHP – str. 57) a drobné chyby v interpunkci, jejich počet ale odpovídá tomu, co lze u práce daného rozsahu rozumně očekávat. Jisté výhrady lze vznést rovněž ke způsobu citování – místy nelze určit, zda se jedná o přímou citaci, nebo parafrázi původního zdroje (např. str 9 poslední věta – definice Stevena Davida, str. 22 – definice mezinárodního práva lidských práv dole). Konečně, práce využívá různého řádkování (úvod + závěr vs. text), což není právě standardní. Diplomová práce vychází z přiměřeného počtu primárních pramenů a sekundární literatury. Ačkoli zejména článků, a to v češtině i v angličtině, k některým otázkám, o nichž práce pojednává, je k dispozici výrazně více, diplomant si s použitým i zdroji vcelku vystačil. Jediné, co v práci výrazně postrádám, je zohlednění praxe s vnitrostátní judikatury některých států, jež mají s cílenými likvidacemi zkušenosti, zejména pak státu Izrael.

3. Obsahová stránka práce:

Diplomová práce o celkovém rozsahu 76 stran (z toho 63 strany vlastního textu) je rozčleněna do úvodu, šesti kapitol a závěru, k nimž je připojen seznam použité literatury, seznam zkratk a česky i anglicky psané shrnutí. V úvodu diplomant představuje téma a uvádí

dvě otázky, na něž by v práci rád odpověděl. Zatímco první otázka – „zda jsou cílené likvidace přípustným prostředkem boje proti terorismu“ (str. 7) vyznívá relativně jednoznačně, otázce druhé – „zda současné mezinárodní právo poskytuje dostatečný právní rámec púro regulaci cílených likvidací“ (str. 7) by neškodilo podrobnější rozvedení. Není totiž jasné, jakým způsobem a za pomoci jakých kritérií chce diplomant onu dostatečnost hodnotit. Stejně tak v úvodu zarazí informace, že „legalita cílených likvidací bude posuzována jednak z hlediska práva mezinárodní bezpečnosti, jednak z pohledu práva lidských práv, ale také z hlediska mezinárodního humanitárního práva“ (str. 7). Odhléhn-li od toho, že pojem „právo mezinárodní bezpečnosti“ není prozatím jednoznačně přijímaným konceptem a nebylo by tak na škodu jej blíže uvést, nejsem si jistá, zda řešení otázek *ius ad bellum* – zejména v tom pojetí, jaké zvolil diplomant v kapitole 2 – do práce logicky zapadá.

Kapitola 1 se zaměřuje na vymezení některých klíčových pojmů, a to pojmu cílené likvidace (targeted killing) a terorismus. Definici cílených likvidací přebírá diplomant více méně z publikace Nilse Melzera, což považuji za logický postup. V případě terorismu práce předkládá přehled snah o nalezení jeho definice a končí konstatováním, že „v platném mezinárodním právu stále neexistuje tolik potřebná obecná definice terorismu“ (str. 13). V práci chybí zhodnocení toho, zda a popř. jakou má absence obecné definice terorismu relevanci pro projednávané téma. Stejně tak není jasné, proč se práce zabývá definičními snahami EU.

Kapitola 2, jak vzhledem k tématu, tak zejména vzhledem ke způsobu zpracování, do práce příliš nezapadá. Diplomant rekapituluje stávající úpravu použití síly v mezinárodních vztazích a podrobněji se zabývá otázkou legality akce v Afghánistánu. Tato analýza působí nedotaženě, protože otázce cílených likvidací jako takových (v případě války proti terorismu např. likvidací mimo území Afghánistánu) v ní není věnován téměř žádný prostor. Výhrady lze mít rovněž vůči některým dílčím pasážím textu. Co má např. diplomant na mysli tím, že „vhodnější by bylo tyto akce (zásah v Afghánistánu apod.) označit za ozbrojená opatření k vynucení lidských práv“ (str. 21). A jak vzájemně sladit to, že „právo mezinárodní bezpečnosti nezakazuje použití cílených likvidací“, avšak současně toto právo „nedává odpověď na otázku týkající se legality cílených likvidací“ (str. 21).

Kapitola 3 se zaměřuje na zajímavé téma vztahu práva lidských práv a mezinárodního humanitárního práva. Jako pozitivní zde hodnotím to, že diplomant pracuje s judikaturou mezinárodních orgánů. Naopak opět mi v textu chybí zhodnocení toho, co ze závěrů o vztahu PLP a MHP vyplývá pro diskutovanou problematiku. To se projevuje rovněž v kapitolách 4-5, jež o úpravě cílených likvidací v PLP na straně jedné a MHP na straně jedné pojednávají

více méně odděleně. Kapitola 4 se zabývá úpravou práva na život, a to z pohledu systému OSN a Rady Evropy. Stejně jako v případech předchozích kapitol, i zde je analýza provedena pečlivě a přesvědčivě, chybí ovšem podrobnější dovození závěrů pro téma práce, tj. pro cílené likvidace. Zvláště zde, stejně jako v další kapitole, by bylo bývalo vhodné využití judikatury národních, např. izraelských soudů, které již legalitu cílených likvidací jako takových z pohledu PLP a MHP hodnotily. Kapitola 4 navíc obsahuje určité vnitřní inkonsistence. Např. na str. 38 diplomant uvádí, že „cílené likvidace nesmí /.../ být výlučně preventivní povahy“, zatímco o stránku dále píše, že „cílené likvidace lidsko-právní úprava připouští /.../ pouze pro preventivní účely“ (str. 39).

Kapitola 5, věnovaná MHP, se konečně pokouší pojednávat specificky o cílených likvidacích. Většina institutů je pojednána klasicky, místy se ovšem v práci objevují tvrzení, která jednoznačně přijímána nejsou a bylo by třeba je podrobněji doložit. Např. na str. 41 diplomant řadí zmezinárodnělé konflikty mezi konflikt mezinárodní – na základě čeho tak činí? Na str. 47-48 se objevuje tvrzení, podle něž státy nepovažují ozbrojené opoziční skupiny za civilisty. Opět by bylo vhodné tento závěr podrobněji doložit. Na str. 52 diplomant uvádí, že nelze ospravedlnit zbytečné zabití komatantů – opět, jaký je právní základ tohoto tvrzení? Na str. 53 práce uvádí, že „ačkoli zásada vojenské nezbytnosti stanovuje jasná a přísná pravidla /.../, praxe musí být shovívavější“. Co má diplomant tímto na mysli?

Kapitola 6 v práci na první pohled opoutá asi nejvíce. Tato kapitola je zaměřena na zabití Usámy bin Ládina, tedy jeden z praktických příkladů cílené likvidace. Mimochodem je škoda, že takovýchto praktických příkladů není v práci rozebráno více, resp. že odkazy na ně (a případně s nimi spojenou praxi států či judikaturu národních/mezinárodních soudů) nevyužívá diplomant v jednotlivých kapitolách. Kapitola o zabití bin Ládina je zajímavá, opět se ovšem nelze ubránit dojmu, že je poněkud zkratkovitá. Diplomant v ní uvádí některá tvrzení, která neodůvodňuje (např. „Bin Ládin nepochybně představoval legitimní vojenský cíl“ – str. 62, nedomnívám se, že by věc byla nepochybná). Jasně není ani to, jakou relevanci pro určení legality zabití Bin Ládina má absence protestů (str. 64).

4. Otázky k zodpovězení při obhajobě:

Některé otázky a žádosti o vyjasnění jsou obsaženy již v posudku. Kromě nich by se diplomant v rámci ústní obhajoby mohl vyjádřit k následujícím otázkám:

- A) Jsou cílené likvidace prováděné *v rámci boje proti terorismu* něčím právně specifické oproti jiným cíleným likvidacím (např. cílené vraždění opozice apod.)?
- B) Mohl by diplomant na vybraném případě, např. případu Bin Ládina, dokumentovat, jak se do právního hodnocení promítne vnímání vztahu práva lidských práv a mezinárodního

humanitárního práva (MHP jako *ius specialis* apod.)? Mají odlišnosti v chápání tohoto vztahu důsledky pro konečné posouzení legality akce?

5. Závěry a doporučení

Diplomová práce Tomáše Kučery nazvaná *Cílené likvidace osob jako prostředek boje proti terorismu* splňuje přes uvedené výhrady nároky kladené na diplomové práce na PF UK. Jako takovou ji **doporučuji** k ústní obhajobě a výhradou úspěšného průběhu této obhajoby ji předběžně hodnotím jako **velmi dobrou**. Navržené hodnocení odráží fakt, že ačkoli diplomant prokazuje dobrou orientaci v tématu i v řadě oblastí mezinárodního práva, práce se na mnoha místech odchyluje od tématu a zabývá se otázkami, jež jsou sice zajímavé, s tématem cílených likvidací ale souvisejí jen nepřímo.

V Praze dne 9. září 2012

JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA